

Marja Pentikäinen
1.10.2013

Miten päästä Suomi-Klubin jäseneksi

Miten päästä Suomi-klubin jäseneksi on mielenkiintoinen ja hyvin relevantti kysymys. Meillä on maahanmuuttajien määrä lisääntynyt parinkymmen vuoden aikana huikeasti ja luku tulee jatkossakin yhä kasvamaan. Maahanmuuttajien työttömyysluvut ovat edelleen huomattavasti korkeammat kuin kantaväestön. Maahanmuuttajien keskuudessa on paljon fyysistä ja henkistä pahoinvointia ja tietämättömyyttä, joihin voisimme vaikuttaa erilaisilla asenteilla ja toimintatavoilla.

Suomalaisessa yhteiskunnassa ja Suomi-klubissa meidän tulisi ymmärtää ja hyödyntää maahanmuuttajien osaaminen ja taidot, kulttuuri- ja uskontokonteksti sekä kokemustieto. Mitä oikein tarkoitan tällä? Eikö sananlaskukin jo sano, että: maassa maan tavalla tai maasta pois?

Olemmehan toki kuulleet ja ottaneet maahanmuuttajia mukaan suunnittelemaan jo monia asioita ja palveluita ja monet ovat saaneet opiskelu- ja työpaikkojakin jne.? Varmaan näin onkin, ja hyvä niin. Mutta paljon olisi vielä tehtävää ja kehitettävää.

Uusia Suomi-klubin jäseniä voi tulla monista eri taustoista ja syistä. Esimerkiksi Suomeen voi tulla avioliiton kautta, työn perusteella, opiskelemaan, pakolaisena, turvapaikanhakijana, perheen yhdistämisen kautta, adoption kautta jne.

Meidän on tärkeää ja arvokasta muistaa, että jokainen tulee oman uskonnollisen, kulttuurisen ja kielellisen matkalaukkunsa ja elämäkokemuksensa kanssa. Saapumistilanteella on hyvin suuri vaikutus myöhempiin kokemuksiin. Se, että ihminen tuntee olevansa tervetullut, on merkittävää jatkossa koko elämää ajatellen. Kuinka häntä arvostetaan ihmisenä ja miten me suomalaiset otamme hänet vastaan ja miten me kohtelemme häntä.

Mitä ajattelen kokemusasiantuntijuuden olevan?

Olen tutkinut ja väitellyt pakolaisuuden kokemuksista ja perehtynyt näihin asioihin 17 vuoden aikana, jonka olen tehnyt maahanmuuttajien kanssa työtä ennen kuin olen siirtynyt Diakonia-ammattikorkeakouluun. Olen ollut vastaanottamassa pakolaisia Tampereen kaupunkiin ja kehittänyt ja toteuttanut monia pysyviksi jääneitä käytäntöjä. Maahanmuuttotyön viimeisinä vuosina työskentelin työministeriössä ja osallistuin mm. monille pakolaisten valintamatkoille eri puolille maailmaa.

Pakolaiset ovat ainoastaan yksi ryhmä suuresta kokonaisuudesta maahanmuuttajat. On aina vaarallista yleistää ja puhua yhtenä ryhmänä maahanmuuttajat tai edes pakolaiset. Jokaisen ihmisen elämä ja elämäkertomus ovat ainutkertaisia ja kokemukset ovat subjektiivisia.

Kokemuksen tutkiminen on aina vaikeaa. Fenomenologisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen mahdollisimman tarkasti sellaisena, kuin se esiintyy tutkittavien yksilöiden kokemusmaailmassa. Tutkija kuuntelee ihmisten kokemuksia ja on ikään kuin läsnä kuulemassaan kokemuksessa ja kertomuksessa.

Kokemuksellinen tieto vähän tutkituista tai vaikeasti määriteltävistä asioista on parhaiten saavutettavissa siis fenomenologisen lähestymistavan avulla: tutkija on ihmisenä läsnä tutkimustyönsä kaikissa vaiheissa. Siten fenomenologisen tutkimuksen raportointi eroaa esim. kokeellisen tutkimuksen raportoinnista: minämuotoisen esitystavan käyttö on monesti välttämätöntä.

Tutkimuksessani haastattelin pakolaisia ja haastattelujen pohjalta tein heidän elämäntarinansa. tarinat olivat vaikeista ja hengenvaarallisista, uskomattomista tilanteista huolimatta selviytymistarinoita. Miten näiden ihmisten tarina ja elämä jatkuu täällä Suomessa, on myös paljon kiinni meistä suomalaisista.

Miten määritellään kokemus?

Kokemukselle käsitteenä ei ole yksiselitteistä määritelmää. Yleisimmin sillä tarkoitetaan tunnetta, jossa on noesis (kokeminen) ja noema (kohde). Kokemus muodostuu ihmisen senhetkisestä elämyksellisestä tilasta, jonka taustalla on elämäntilanne ja vuorovaikutus, jonka ihminen sisäisesti kokee merkityksellisenä.

Käsite kokemus kuvaa ihmisen oppimisen, kasvamisen ja kulttuuriin soisaalistumisen prosesseja. Ihmisen elämä on kokemuksia, ja niiden virtaa. Kokemuksella ymmärretään aistimuksia, elämyksiä, tunteja, tunteita ja tunnelmia. Jopa koko elämän arvo, mutta ennen kaikkea hetkien arvo, mitataan juuri kokemusten arvolla. Ihmiselämään ja ihmisten kokemuksiin sisältyy laaja elämysten ja tunteiden sävyjen kirjo. Ne muodostavat eletyn elämän merkityksiä. Tutkimuksen avulla yritetään kuvata kokemusta suoraan sellaisena kuin se on, eikä selittää tai analysoida sitä.

Kokemus on aina kokemusta jostakin. Se voi viitata joko todellisuuskuvaan tai elämäntilanteeseen. Kokemus voidaan määritellä ihmisen eri aistien avulla keräämäksi informaatioksi hänestä itsestään tai ympäristöstään, esim. miten hän kokee ympäristönsä tai mielentilansa. Yksilöiden kokemukset saattavat olla sanattomia tuntemuksia, joiden välittäminen toiselle ihmiselle voi olla hyvin tuskallista, hankalaa, vaikeaa ja jos pystyy puhumaan asiasta, niin kokemus voi olla myös hyvin terapeutin. Kuuntelijan asema on tärkeä ja vastuullinen.

Pari-kolme esimerkkiä:

- Nuori, mielestäni niin kaunis somalinainen, Fatma, oli suomalaisten miesten kanssa pysäkillä. Pysäkillä nuoret miehet alkoivat uhota, puhua kovaäänisesti ja halveksivasti maahanmuuttajista, sylkeä. Fatma pelkäsi ja ahdistui kokemastaan. Hän alkoi potea voimakasta koti-ikävää ja alakuloa. Hänelle tuli ajatus luovuttamisesta, välinpitämättömyydestä itseään kohtaan jne. Hänelle tarjottiin jonkin ajan kuluttua työharjoittelupaikkaa vanhusten palvelukeskukseen. Fatma tuli puhumaan kanssani pelosta. Hän oli kuullut, että vanhukset eivät pidä mustista ihmisistä, käytämme heidän verorahojaan jne. Samassa yhteydessä hän kertoi minulle bussipysäkkitalanteen. Kävimme läpi asiaa; jos ei mene harjoitteluun, mitä siitä seuraa ja jos menee, niin hoitaa työnsä hyvin. Fatma päätti lähteä harjoitteluun ja yrittää parhaansa. Sovimme yhteisen tapaamisen parin viikon kuluttua harjoittelun alkamisesta. Fatma oli hyvin onnellinen. Vanhukset pitivät hänestä ja hän vanhuksista. Hän kertoi olleensa onnellisempi kuin koskaan, koska tunsivat olevansa hyödyksi ja avuksi. Iloa lisäsi se, että vanhukset olivat kiinnostuneita hänestä, kysyivät missä hän oli ollut viikonloppuna jne. Vaikeuksien kautta kokemuksia Suomi-klubilaisuudesta – tunteesta, että kuuluu johonkin joukkoon, on hyväksyty.
- Ex Jugoslaviasta kolmihenkinen perhe; isä, äiti ja 8 v poika, joka kävi peruskoulua. Perhe oli varsin aktiivinen, vanhemmat opiskelivat suomea ja oppivatkin sitä nopeasti. Tuntui, että kaikki sujuu oikein hyvin. He olivat saaneet suomalaisia ystäviä ja arjen toiminnot olivat ikään kuin hallinnassa. Koti-ikävä oli, kuten kaikilla, jotka ovat joutuneet jättämään kotimaansa ja läheisensä tai ylipäätään, jotka ovat muuttaneet pois kotimaastaan. Tilanne kotimaassa muuttui ja Suomi tuki vapaaehtoista paluuta kotimaahan. Perhe halusi lähteä välittömästi. Olin työmatkalla Ex. Jugoslavian alueella ja tapasin mm. tämän perheen. Molemmat vanhemmat puhuivat edelleen suomea ja keskustelumme tapahtui ilman tulkkia suomeksi. Äiti halusi kertoa minulle syyn, miksi he lähtivät pois Suomesta. Poikaa oli kiusattu koulussa. Häntä oli haukuttu pakolaiseksi, ivattu ja pilkattu.

Myös väkivaltaa oli käytetty. Koulukiusaaminen oli perheen kokemusmaailmassa jotain sellaista, mikä satutti niin paljon, etteivät he voineet enää jäädä Suomeen. Jokainen haluaa lapselleen parasta ja se oli kauheinta, mitä lapselle saattoi tapahtua.

Suomi-klubin jäsenyydellä ei ollut tässä kontekstissa merkitystä.

Koulukiusaamisesta puhuttiin vähemmän tuohon aikaan. Vanhemmat tekivät tämän kokemuksen perusteella merkittävän päätöksen elämässään. Nyt vanhemmat kysyvät minulta mahdollisuutta palata Suomeen. Sitä ei enää ollut.

- Maahanmuuttajat hakevat yleensä heti kuin se on mahdollista Suomen kansalaisuutta

Monesti ihmiset juhlistavat tapahtumaa. Kuka pitää suurempia kuka pienempiä juhlia. Pieni Suomen lippu on aina esillä. Niin myös iranilainen Muzda juhlisti tapahtumaa. Hänellä oli paljon suomalaisia ystäviä, työtovereita ja naapureita mukana juhlissa. Juhlat menivät hienosti. Muzda kuului tuntevansa joukkoon suomalaiset ja sitähän hän olikin.

Jonkin ajan kuluttua, kun tapasin Muszdan, hän oli vähän alakuloinen ja totesi, että Suomen passi ja Suomen kansalaisuus ei olekaan poistanut sitä erilaisuuden, pakolaisuuden ja vierauden tunnetta, eikä koti-ikävää. Nämä ovat asioita, joihin kaikkiin vaaditaan oma prosessinsa ja läpikäymisensä. Tämä vie aikaa. Hänen tyttärensä yritti vaikuttaa asiaan ottamalla käyttöön siniväriset piilolinssit ja vaalentamalla hiuksensa. Nämäkään muutokset eivät tuoneet toivottua lopputulosta.

Mm. nämä kolme esimerkkiä osoittavat sen, miten ihmiset itse kokevat elämänsä ja olemassaolonsa. Nämä kokemukset vaikuttavat merkityksellisesti heidän elämäänsä. Ja olivat myös minulle arvokasta ja tärkeää tietoa.

Kokemustieto mielletään empiirisessä tiedonfilosofiassa lähtökohdaksi kaikelle tiedolle. Henkilökohtaiset aistikokemukset tuottavat kokemuksen jälkeistä tietoa. Kokemustieto voidaan jaotella kahteen luokkaan: **välittömään ja välilliseen.**

Välitön kokemustieto karttuu kokemalla asioita itse. Välillinen kokemustieto syntyy seuraamalla esimerkiksi toisten toimintaa ja toiminnan seurauksia, lukemalla toisten kokemuksia tai kuulemalla kokemuksista aidosti ihmisiltä itseltään. Välillinen tieto kulkee hyvin nopeasti nykypäivän mediayhteiskunnassa.

Kokemustietoa voi hyödyntää monin tavoin. Se on merkittävää myös palvelujen kehittämisen kannalta. Suomalaisessa yhteiskunnassa palvelujen käyttäjän näkökulma on hyvin erilainen verrattuna palvelujen tuottajan, viranomaisen tai muiden näkökulmiin. Palveluita käyttävät henkilöt arvioivat niitä eri tavoin, sillä he tuovat esiin omat kokemuksensa esim. asumisesta Suomessa maahanmuuttajina, palvelujen tarpeesta, oikealaatuisuudesta, oikea-aikaisuudesta, oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta ja myös näiden puutteesta. Näitä palvelujen käyttäjiä kutsutaan myös kokemusasiantuntijoiksi. Maahanmuuttajilla voisi olla huomattavasti merkittävämpi rooli ja yhteiskunnallinen tehtävä oikeanlaisten palveluiden aikaansaamiseksi, tuottamisessa, tutkimisessa ja kehittämisessä

Kuinka paljon suomalainen yhteiskunta arvostaa täällä asuvien maahanmuuttajien tai uussuomalaisten kokemuksia? Monin paikoin asioita on jo kuultu ja huomioitu, mutta varmaan tällä saralla tekemistä vielä riittää. Ensimmäiset maahanmuuttajat ovat jo olleet useamman vuoden eri kaupunkien valtuustoissa ja voivat tätä kautta vaikuttaa moniin asioihin. Varmaan seuraavien eduskuntavaalien yhteydessä tulevat myös ensimmäiset maahanmuuttajataustaiset kansanedustajat. Tärkeää on vuoropuhelu, yhdessä tekeminen ja hyvien kompromissien löytyminen. Tämä merkitsee myös uudenlaista asennetta maahanmuuttajien vaikuttamismahdollisuuksiin. Se on myös erilaisuuden hyväksymistä Suomi-klubiin. Ihmisten arvottaminen taustojemme ja kokemustemme perusteella, voi johtaa hyvin vaaralliseen yhteiskuntaan.

Mitä enemmän Suomi-klubissa on kulttuurikirjoja, sitä rikkaammaksi ja monipuolisemmaksi se voi muuttua. Klubilaisuus tarkoittaa molemminpuolista oppimista; suomalaiset muista maista tänne tulevilta ja maahanmuuttajat meiltä suomalaisilta. Näin ihmisten arvostaminen tulee oikealla tavalla esiin ja voidaan yhdessä oppia uusista asioista, tilanteista ja kulttuureista.

Sitä paitsi yhdessä tekeminen on kivaa ja antoisaa. Suomi-klubin jäsenyyteen tarvitaan meiltä kaikilta oikeaa asennetta ja arvokkaiden tavoitteiden asteittaista saavuttamista!